

VADLĪNIJAS INFORMĀCIJAS SATURAM BALSTOTIES UZ
PRAKTISKO PIEREDZI SLĪTERES NACIONĀLAJĀ PARKĀ

Kā izstrādāt brīvdabas informācijas stendu?

LLTA „Lauku ceļotājs”/2010

Kalnciema iela 40, Rīga, LV-1046
www.celotajs.lv/ lauku@celotajs.lv

VIDES MINISTRIJA

POLPROP- NATURA Nr. LIFE07ENV/LV/000981

1.Saturs

1. SATURS	1
2. IEVADS	3
3. GALVENIE PLĀNOŠANAS PASĀKUMI, VEIDOJOT STENDU APRAKSTU	4
KĀDĒĻ JŪS VĒLATIES VEIDOT APRAKSTU?	4
KĀDUS CILVĒKUS VAJADZĒTU IESAISTĪT APRAKSTA VEIDOŠANAS PROCESĀ?	4
KO JŪS APRAKSTĀT?	4
KAM PAREDZĒTS JŪSU VEIDOTAIS APRAKSTS?	4
KO JŪS VĒLATIES PASTĀSTĪT?	5
KĀDI IR JŪSU MĒRĶI?	5
KĀ JŪSU APRAKSTS TIKS IEVIESTS?	5
KĀ APRAKSTS TIEK PĀRRAUDZĪTS UN NOVĒRTĒTS?	5
KĀ STENDS TIEK UZRAUDZĪTS?	6
4. STENDU INFORMĀCIJAS SATURA IZVEIDE	6
INFORMĀCIJAS SATURA PARAUGS	7
5. STENDU NOVIETOŠANA	9
6. STENDU STANDARTI	9
7. STENDU INFORMĀCIJAS PIEMĒRI	10
PASAULĒ	10
BALTIJAS VALSTU STENDU PIEMĒRI UN PIEREDZE	13
8. SLĪTERES NACIONĀLĀ PARKA JAUNO STENDU IZGATAVOŠANAS PIEREDZE	16
STENDU VIETU IZVĒLE, MĒRĶIS	16
STENDU INFORMĀCIJAS SATURS UN TĀ SAGATAVOŠANAS PIEREDZE	16
PAR SLĪTERES NACIONĀLO PARKU	17
PIELIETOTIE SIMBOLI JEB PIKTOGRAMMAS	19
MAZIRBES STENDS PIE BAZNĪCAS	20
KOŠRAGA STENDS	20
JŪRAS KRASTA STENDS MAZIRBĒ	21
KOLKAS STENDS	21
PUTNU STENDS KOLKASRAGA TAKĀ	22
APMEKLĒTĀJU ATSAUKSMES PAR JAUNAJIEM STENDIEM	23
SLĪTERES NACIONĀLĀ PARKA INFORMĀCIJAS STENDU IZGATAVOŠANAS UN UZSTĀDĪŠANAS PIEREDZE	24

2.Ievads

Vadlīniju „Kā izstrādāt brīvdabas informācijas stendu” brīvdabas informācijas stendu (turpmāk tekstā – stends) informācijas saturam mērķis ir rādīt piemēru, kā sagatavot ceļotājiem draudzīgu, ar zinātniskiem terminiem nepārsātinātu un saprotamu, tajā pašā laikā noderīgu un izglītojošu stenda informāciju par teritoriju vai objektu.

Brīvdabas stendu izvietošana vizualizē teritoriju dabā, t.sk. īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, informē un izglīto tūristus un vietējo iedzīvotājus, regulē teritorijas apmeklētāju plūsmu un veido tūrisma negatīvo ietekmi samazinošu infrastruktūru.

Vadlīnijas sagatavotas, balstoties uz projekta partnerorganizācijas Nīderlandē „*European Centre for Eco and Agro Tourism*” (turpmāk – ECEAT) pieredzi (satura punkti – 1,2,3,4 un 5.1.), tās papildinot ar Lauku ceļotāja praktisko pieredzi (satura punkti – 2.1., 5.2 un 6) izgatavojot un uzstādot stendus Slīteres nacionālajā parkā, kā arī apsekojot un izpētot stendu informāciju nacionālos parkos un citās NATURA2000 teritorijās Latvijā, Igaunijā, Lietuvā, Zviedrijā, Norvēģijā u.c. valstīs. Tās tapušas laika posmā no 2009.-2010.gadam. Tekstu papildina Jura Smaļinska un ECEAT fotogrāfijas.

Slīteres nacionālā parka stendu konstrukcijas izgatavotas, ņemot vērā Dabas aizsardzības pārvaldes sagatavoto dokumentu „Īpaši aizsargājamo teritoriju vienoto stils” (2007). Šo vadlīniju aktualizēšanas gaitā arī piedalījāmies Dabas aizsardzības pārvaldes rīkotajā seminārā Siguldā (24.03.2010.) par īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vienoto stilu, kur piedalījāmies diskusijā par vienotā stila papildinājumiem attiecībā un brīvdabas informācijas stendiem.

Šis dokuments veidots EK Life+ programmas projekta „Vides politikas un pārvaldības priekšlikumu izstrāde, demonstrējot tūrisma attīstības ieguvumus vides, sociālajā un ekonomikas jomā Slīteres nacionālajā parkā” (LIFE07 ENV/LV/000981) ietvaros.

3. Galvenie plānošanas pasākumi, veidojot stendu aprakstu

Plānošana ir viens no galvenajiem veiksmīga apraksta stūrakmeņiem!

Kādēļ jūs vēlaties veidot aprakstu?

Vispirms vajadzētu sev pajautāt, kādēļ vēlaties veidot objekta, kolekcijas, atrakcijas vai atrašanās vietas aprakstu.

Apraksta mērķi varētu būt izglītošana, saglabāšana, mārketinga un pārdošanas veicināšana, līdzekļu piesaiste vai apmeklētāju vadība. Mērķis varētu būt piem., sagādāt apmeklētājam patīkamāku pieredzi.

Kādus cilvēkus vajadzētu iesaistīt apraksta veidošanas procesā?

Ļoti svarīgi lai apraksta plāna veidošanā tiktu iesaistīti pareizie cilvēki. It īpaši, ņemot vērā to, ka dažādiem cilvēkiem var būt pavisam atšķirīgs redzējums par to, kādus vēstījumus vajadzētu iekļaut informācijā apmeklētājiem.

Ja apvidus ir plašs, iespējams, apraksta veidošanas procesā, būs jāiesaista vietējos uzņēmējus, novadpētniekus, ģeogrāfus, biologus, TIC darbiniekus, pašvaldības, dažādas NVO, dabas un kultūras resursus aizsargājošās reģionālās un valsts institūcijas. Tādā gadījumā jums būs jāizlemj, kādā veidā tās varētu dot savu ieguldījumu. No otras puses, būs vajadzīgs tikai viens cilvēks, lai izveidotu vienkāršu apraksta plānu.

Ko jūs aprakstāt?

Vajadzētu rūpīgi apdomāt, ko jūs vēlaties aprakstīt. Galvenais jautājums, kuru vajadzētu sev uzdot varētu būt:

- Kas jūsu objektā, apvidū, atrakcijā un aktivitātē ir īpašs? Turklāt, īpašs – vietējā, reģionālā, valsts vai pat plašākā mērogā (Baltijas jūras reģionā, Ziemeļeiropā u.t.t.).

Papildus vajadzētu padomāt par to:

- Kādas apmeklētājiem paredzētas vietas, tādas kā automašīnu stāvvietas, piekļuves vieta, ceļrādis un tualetes jau ir pieejamas (vai nākotnē būs pieejamas)?
- Kādi vēl apraksti pieejami teritorijā?
- Kāds personāls, nauda un citi resursi ir pieejami?

Kam paredzēts jūsu veidotais apraksts?

Svarīgi izprast apmeklētājus, lai jūsu veidotie apraksti būtu apmeklētājiem piemēroti.

Vajadzētu rast atbildes uz šādiem jautājumiem:

- Kas ir jūsu apmeklētāji?
- Kādēļ viņi ir ieradušies?
- Cik daudzi no viņiem atrodas šeit?
- Cik bieži viņi šeit atnāk?
- No kurienes viņi ir?
- Kas viņus interesē?

- Cik ilgi viņi šeit uzkavējas?

Dažas galvenās atziņas:

- Ja jūsu viesi ir ģimenes un skolēnu grupas, vajadzētu izveidot kaut ko īpašu bērniem.
- Ja jūsu viesu vidū ir daudz apmeklētāju no ārzemēm, aprakstus vajadzētu tulkot.
- Ja viesu vidū ir daudz tādu apmeklētāju, kas atkārtoti apmeklē šo vietu, varētu katru gadu mainīt kādu apraksta daļu vai arī pielietot mākslas veidus, kuri būtu interesanti, ikreiz apmeklējot šo vietu.
- Ja viesu vidū ir apmeklētāji, kuriem ir īpašas intereses, vajadzētu veidot aprakstus par tēmām, kas viņiem varētu šķist interesantas.

Iespējams, Jūs vēlēšities padomāt ne vien par pašreizējo mērķauditoriju, bet arī par potenciālajiem apmeklētājiem nākotnē.

Ko jūs vēlaties pastāstīt?

Apdomājot, ko jūs vēlētos pavēstīt apmeklētājiem, nepieciešams izveidot sīkāku iedalījumu "tematos" – idejās, kuras jūs vēlētos, lai apmeklētāji "paņemtu līdzi". Tematus vajadzētu formulēt kā pilnus teikumus, kas satur vienu galveno domu. Jūs varat aprakstīt vairākus galvenos tematus vienuviet.

Kā gidam, jums vajadzētu ikviena temata nobeigumā ierakstīt šādu teikumu: "Vēlējos, lai cilvēki ar šī apraksta palīdzību apgūtu ..." – ko, protams, nerakstiet stenda saturā, bet tādejādi precīzi noformulējiet, ko vēlējāties pateikt apmeklētājam.

Kādi ir jūsu mērķi?

Jūsu mērķi precīzi noteiks, ko jūs ar šī apraksta palīdzību vēlaties panākt.

Pastāv četru veidu apraksta mērķi:

- Izglītojoši mērķi – ko jūs vēlaties, lai apmeklētājs *uzzina*;
- Emocionālie mērķi – ko jūs vēlētos, lai apmeklētājs *jūt*;
- Uzvedības mērķi – ko jūs vēlētos, lai apmeklētājs *darītu/nedarītu*;
- Veicinoši mērķi – kā jūs vēlaties reprezentēt savu organizāciju.

Jūsu mērķiem vajadzētu būt īpašiem, izmērāmiem un sasniedzamiem. Tie ir būtiski, lai noteiktu, cik daudz resursu aprakstam nepieciešams un tie kalpo kā kritiska atsauce novērtējumam nākotnē.

Kā jūsu apraksts tiks ieviests?

Būs nepieciešams aprēķināt apraksta izmaksas, izveidot apraksta darbu grafiku, kā arī noteikt, kurš uzņemsies apraksta izveides vadību.

Apdomājiet, kādus darbus iespējams veikt mājās un, kādu darbu veikšana jāuztic profesionāļiem. Apraksts ir profesionāls process un jums vajadzētu izvēlēties autorus un dizainerus ar pieredzi augstas kvalitātes aprakstu izveidē. Necentieties rakstīt materiālus pats bez atbilstoša treniņa. Efektīvs apraksts ir dzīvīgs, kodolīgs un personīgs – un daudz noteiktāks kā tas šķiet!

Skatiet ieteikumus apraksta veidošanai plašākai informācijai.

Kā apraksts tiek pārraudzīts un novērtēts?

Svarīgi ir novērtēt, vai jūsu apraksts atbilst tiem mērķiem, kurus jūs izvirzījāt pirms apraksta veidošanas.

Iespējams veikt nelielu novērtēšanu, jau apraksta veidošanas posmā, lai novērtētu tā efektivitāti. Citādi jums vajadzētu tā darbības efektivitāti pārbaudīt, kad stands ir uzstādīts. Jebkuras izmaiņas vajadzētu ievietot jūsu nākamajā apraksta programmā.

Svarīgi, ka aprakstam ir jātop nevis kā viena autora, bet gan autoru kolektīvam darbam, jo nekad viens cilvēks neorientējas visās jomās (piem., bioloģijas, botānika, vēsture, mārketingi).

Kā stands tiek uzraudzīts?

Svarīgi, lai būtu skaidri noteikts, kurš ir atbildīgs par stenda uzraudzību un nepieciešamības gadījumā – par tā aizvietošanu/atjaunošanu. Uzraudzības vajadzībās varētu tikt iekļauta, piemēram, stenda attīrīšana no zāles un lapām, pārliecināšanās par to, vai visi interaktīvie materiāli ir darba kārtībā, krāsojuma atjaunošana, nodrošināšana, lai visas gaismas un stiprinājumi būtu darba kārtībā.

4. Stendu informācijas satura izveide

Esiet kodolīgi! Veiksmīga pieeja ir izvēlēties divus vai trīs punktus, kurus jūs vēlaties atspoguļot un apkopojiet tos, skaidri definējot tēmu. Paturiet šo tēmu prātā, plānojot savu stendu un pārliecinieties par to, lai visi vārdi un attēli palīdzētu to pilnveidot.

Rūpīgi apsveriet, kā vislabāk pateikt savu vēstījumu – iespējams attēls ar parakstu ir labāks kā vārdu savirknējums.

Neizmantojiet ilustrācijas, kas vienkārši kopē to, ko cilvēki paši var redzēt, ja vien neesat plānojis skatu aprakstīt. Izmantojiet ilustrācijas, lai parādītu cilvēkiem lietas, ko viņi paši nevar redzēt vai tādēļ, lai parādītu, kā lietas izskatījās citā laika posmā.

Neizmantojiet ilustrācijas tikai tādēļ, lai aizpildītu vietu. Pārāk daudz paneļu ir pārblīvīti ar savvaļas augiem. Labam dizainam nepieciešama vieta, kur elpot.

Daudzi cilvēki uzskata, ka slīpskatus ir iespējams vieglāk lasīt kā vispārpieņemtās kartes. Tos nav viegli uzzīmēt un ir rūpīgi jāapdomā, ko iekļaut zīmējumā. Nesvarīgo detaļu neiekļaušana ļauj labāk pamanīt būtisko. Pirms slīpskata vai kartes zīmēšanas, jums jāizlemj kā stands apvidū tiks novietots. Veidojiet karti, par pamatu ņemot stenda novietojumu, lai cilvēki, skatoties kartē, lūkotos pareizajā virzienā.

“Line drawings” jeb līniju zīmējumi ir laba izvēle, it īpaši attēlojot rekonstrukcijas un to, kā lietas funkcionē. Pielietojiet grafikas, lai izskaidrotu procesus, tā piemēram, augsnes veidošanās paisuma nogulšņu rezultātā, tomēr raugieties, lai skaidrojums būtu labi saprotams un vienkāršs.

Izvērtējiet materiālus, izgatavošanas un drukas tehnikas jau pašā sākumā, kā arī aprunājaties ar stenda izgatavotājiem. Tas ļaus izvairīties no situācijām, kad jāpiedzīvo vilšanās, izgatavots skaists mākslas darbs un tiek konstatēts, ka detaļas nav iespējams reproducēt. Labs dizainers būs labs palīgs šajā situācijā, jo dizaineri labi pārzina piedāvājuma sortimentu. Ja esat izlēmis organizēt darbu pats, runājiet ar vairākiem izgatavotājiem: uzņēmumi, kuri strādā ar kādu procesu noteikti nesniegs jums informāciju par to, kas būtu iespējams, veicot citus procesus.

Izstādītājam tekstam jābūt lielam, burtiem vajadzētu būt vismaz 16 fonta lielumā. Izvēlieties vienkāršus, klasiskus fontus, kas ir viegli uztverami un salasāmi. Starp iecienītiem fontiem, kas ir lasītājam viegli uztverami ir Times New Roman, Arial, Verdana, Courier, Calibri, Garamond, Helvetica, u.c. Sistematizējiet tekstu blokos vai rindkopās ar aptuveni 50 vārdiem. Lietojiet virsrakstus, lai piesaistītu uzmanību un uzsvērtu galvenos punktus.

Vienmēr izvēlieties un pārbaudiet krāsas ārpus telpām, tādēļ, ka iekštelpās tās izskatās pavisam savādākas. Esiet ļoti piesardzīgi, izvēloties baltu pamatni, tā, iespējams, žilbinās un

būs pārāk uzkrītoša jau no liela attāluma. Tas pats attiecas uz glancētu materiālu izmantošanu, jo tie atstaro sauli.

Fotogrāfiju krāsas svarīgi pieregulēt, tuvinot dabīgajam tonim, lai izvairītos, ka ūdens krāsa atgādina Vidusjūras ūdeni, utt. Svarīgi fotogrāfijās, kas atrodas uz viena stenda saskaņot krāsu toņos un līdzīgos stilos.

Nodrošiniet to, lai kāds regulāri pārbaudītu stendu, notīrītu, salabotu vai noņemtu to, ja tas ir nepieciešams vai - vismaz sniegtu informāciju par stenda bojājumu tā apsaimniekotājam.

Informācijas satura paraugs

Stendā informācija tiek sniegta gan oriģinālā valodā, gan vismaz vienā svešvalodā, domājot par ārvalstu ceļotājiem. Pirms pieņemat lēmumu par svešvalodu, apdomājiet, kura no valodām attiecīgajā teritorijā ir aktuālāka vai nu skatoties pēc esošajiem tūristiem vai nākotne plānotajiem.

Fotogrāfijām jānorāda to autors.

Ja ir 3-daļīgs stends, varētu būt šāds plāns:

- 1) kartogrāfiskā informācija + vispārēja informācija par teritoriju (kontekstā ar vietu kur novietots stends);
- 2) apskates objektu vai maršruta informācija;
- 3) tuvumā esošo pakalpojumu informācija;
- 4) Jūsu atrašanās vieta (atzīmēta kartē ar atzīmi un paskaidrojumu „Jūs atrodaties šeit”).

Tekstam nevajadzētu pārsniegt 50% no stenda laukuma.

Vispārējais informācijas stenda galviņa	<ul style="list-style-type: none"> • Stenda nosaukums; • Teritorijas nosaukums; • Īpaši aizsargājamās dabas vai kultūrvēsturiskās teritorijas logo (ozollapa vai kāds cits), kā arī papildus teksts, kas to paskaidro (ārvalstu viesi, nezin, ko apzīmē ozollapa); • NATURA2000 logo vai īpašas vietas putniem logo, ja attiecināms; • Cita svarīga informācija, kas akcentē teritorijas unikalitāti – piem., Slīteres nacionālā parka gadījumā - lībiešu krasta akcentēšana.
Vispārēja informācija par teritoriju	<ul style="list-style-type: none"> • Par teritoriju (dabas parku, NP. u.c.): kad aizsargājamā teritorija, izveidota, izveidošanas mērķis, kas ir teritorijas unikalitāte, galvenie resursi.
Kartogrāfiskā informācija	<ul style="list-style-type: none"> • Kartē atbilstoši mērogam attēloti ceļi, apdzīvotas vietas, ūdeņi, mājas, tūrisma u.c. objekti, meži un lauki; • Teksts oriģinālā valodā; • Stenda atrašanās vieta atzīmēta kartē, piem., ar tekstu „Jūs esat šeit”; • Doti kartes apzīmējumi vai leģenda; • Norādīts kartes mērogs; • Atlikti stenda tekstā minētie pakalpojumu sniedzēji (naktsmītnes, telšu vietas u.c.), stāvlaukumi, arī citi apskates objekti, kas atrodas tuvumā;

	<ul style="list-style-type: none"> • Atzīmēti maršruti.
Aktivitātes – kājnieku, velo maršruti, putnu vērošana	<p>Takas, maršruti atzīmēti kartē, norādot atpūtas vietas, ugunsкура vietas, tualetes, peldvietas. Kartē atzīmēts takas sākums. Atlikti apskates objekti u.c. interesantas vietas ar numuriem, standā ir īss teksts par katru objektu.</p> <p>Informācija tekstā par taku/maršrutu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nosaukums; • garums km/m; • apceļošanai nepieciešamais laiks; • grūtības pakāpe (var attēlot arī piktogrammu veidā); • kāds ir takas marķējums dabā, pēc kā orientēties – konkrēta piktogramma (piem. velobraucējs) vai krāsojums uz kokiem; • informācija par takas infrastruktūru: kāds ir takas segums, vai izbraucama (ir/nav trepes) cilvēkiem ar kustību traucējumiem, bērnu ratiem.
Apskates objekts- kultūras, piemēram - arhitektūras piemineklis un tml.	<ul style="list-style-type: none"> • Atrašanās vieta kartē • foto • Īss apraksts par objektu - vēsture, izmantošana laika gaitā un mūsdienās, varētu būt kāds interesants stāsts, teika. • Vēsturiski foto.
Interesants dabas apskates objekts vai teritorija	<ul style="list-style-type: none"> • Karte, t.sk. ar atzīmi par stenda atrašanās vietu, kartē atlikta infrastruktūra; • Īss apraksts par objektu, norādot unikālo, atšķirīgo; • Apkārtnē sastopamās augu, putnu un dzīvnieku sugas- tādas, kas nav aizsargājamas un ir arī sastopamas; • Vēsturiskas kartes, foto salīdzināšanai, kur varētu redzēt kā teritorija izmainījies laika gaitā; • Putnu vērošanai – biežāk sastopamās putnu sugas, īss to apraksts, foto;
Pakalpojumi	<ul style="list-style-type: none"> • Naktsmītnes – atliktas kartē, tekstā - nosaukums, kontakti; • Ēdināšanas iestādes - atliktas kartē, nosaukums; • Veikali – atlikti kartē; • Gidu pakalpojumi, norādot telefona numurus; • Velo noma, veloserviss, laivu, nūju vai cita inventāra noma – atlikti kartē, tekstā – nosaukums, kontakti • TIC vai tūrisma aģentūras, kas var sniegt informāciju – atlikti kartē, kontakti; • Ārkārtas dienesta telefons 112;
Zaļie padomi jeb uzvedības noteikumi teritorijā	<ul style="list-style-type: none"> • Ieteicams attēlot ar piktogrammām vai karikatūrām – aizņemt mazāk vietas, saprotamas visās valodās; • Akcentēt vairāk pozitīvās lietas – lietas, kuras drīkst darīt; • Parādītas arī alternatīvas aizliegtajām rīcībām, ja šeit nedrīkst celt telti, tad atsauce uz to, kur to drīkst darīt.
Informācijas josla apakšā	<p>Informācija par dabas teritorijas administrāciju, stenda informācijas sagatavotāju, sadarbības partneriem, finansētāju informācija logo, kontakti</p>

5. Stendu novietošana

Apsveriet, vai vēlaties izmantot statenisku vai slīpu stendu – “lectern” stils ir vislabākais. Ja iespējams, piestipriniet paneli pie kādas jau esošas struktūras tādas kā bijēju tirdzniecības kiosks vai siena, nevis izvietojiet stendu kā atsevišķu struktūru. Paplašinot ēkas jumtu, lai nodrošinātu nojumi vai verandu, tiek sniegts patvērums kā viesiem, tā stendiem.

Neizvietojiet stendus, kas aizsedz skatu. Ja vien iespējams, novietojiet tos pret sienu, valni vai lapotni, tā, lai tie nebūtu novietoti augstāk par skatiena augstumu. Ļoti atklātās vietās, apsveriet iespēju izvietot slīpu stendu, kurš izvietots vēlamajā skata līnijā, tomēr gandrīz zemes līmenī tā, lai apmeklētājiem stends būtu pieejams tikai tad, kad tas ir nepieciešams. Tas padara stendu bērniem vieglāk lasāmu!

Izvairieties no stendu izvietojuma spilgtā saules gaismā, tas veicina lielākās daļas materiālu ātrāku nolietojanos.

6. Stendu standarti

Aizsargājamajās dabas teritorijās vajadzētu būt pietiekamā daudzumā atbilstoši izvietotiem informācijas punktiem, kuri izvietojami tur, kur atrodas aizsargājamo dabas teritoriju galvenās pieejas vietas un/vai galvenie interešu centri. Apmeklētājiem jābūt pieejamai precīzai un objektīvai informācijai par:

- Noteikumi, kas attiecas uz teritorijas pieejamību (ar vārdiem vai simboliem / piktogrammām).
- Publiski pieejamo infrastruktūra, pakalpojumi, to izvietojumu un pieejamību.
- Aizsargājamajā dabas teritorijā esošās dabas vērtības.
- Avārijas dienestu telefona numurs - 112.

Informācijai, kas attiecas uz jebkāda veida komercdarbību, kas nav daļa no aizsargājamās dabas teritorijas publiskās lietošanas piedāvājuma un, kuru, pēc vadības domām, vajadzētu iekļaut apmeklētājiem paredzētajā informācijā, vajadzētu būt pēc iespējas plašākai. Vēlams izmantot piedāvājumu, kas vislabāk atbilst aizsargājamās dabas teritorijas vadības stratēģijai un tās standartiem attiecībā uz aktivitāšu regulēšanu.

7. Stendu informācijas piemēri

Pasaulē

Mount Rainier, Vašingtonas štats, ASV: laba humora izjūta ir labs palīgs, cenšoties mainīt cilvēku uzvedību.

1.att. Stends Mount Rainer NP, ASV

Pievilcīgas ilustrācijas stendos palīdz apmeklētājiem izprast arheoloģisko izrakumu nozīmi, kā šeit pie Broch of Gurness Orknejā.

2.att. Stends Broch of Gurness, Skotija

Stendos pie Mount St. Helens, ASV, tiek pielietota skaidra teksta hierarhija.

3.att. Stends Mount St. Helens, ASV

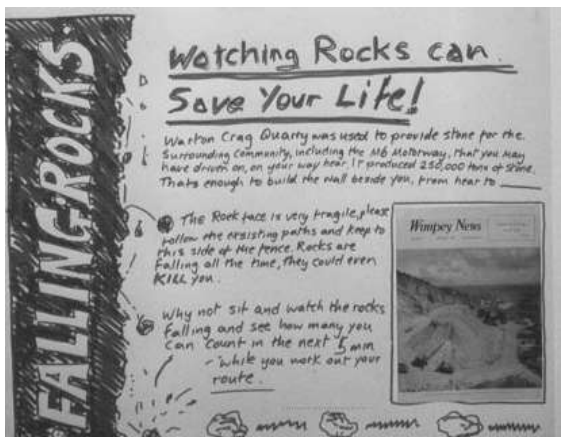
4.att. Pagaidu stendi Skotijā pie Stounhedžas

Šie uz laiku izvietotie skaidrojošie stendi automašīnu stāvlaukumā pie Stounhedžas Pasaules mantojuma objekta Anglijā, nodrošina skaidrojumu par dažām drīzumā plānotajām dizaina izmaiņām apvidū. Kritiskais jautājums: Apmeklētājiem ļauj apzināties, ka drīzumā tiks veiktas izmaiņas apvidus pieejamībā (jaunas takas, u.tml.), kā arī tiks nodrošināta resursu aizsardzība (kādēļ apmeklētāji nevar pieskarties akmeņiem).

5.att. Stenda skice

Šis dabiska lieluma maketa stends (no kursa par apraksta stendu plānošanu & dizainu), tika plānots, lai izskaidrotu “kritisku jautājumu” (skat. 5. att.). Vietējie iedzīvotāji neapzinājās resursu vadības plānošanas nozīmi kopienas meža platībām, it īpaši jaunu koku stādīšanas nozīmi un to, “kas ir plastmasas atkritumi”. Viņi nevēlējās redzēt plastmasas atkritumus! Kopija vēstī: “Vietējās skolas bērni un pieaugušie, kuri stādījuši šos kokus neredz plastmasas atkritumus – viņi redz nākotni”. Kritiskais jautājums – kopības izpratne un atbalsts mežu apsaimniekošanā.

Šī apraksta uzmetuma kritiskais jautājums ir acīmredzams – drošības problēma, ko rada krītoši akmeņi. Uzmetuma veidotāji vēlas, lai apmeklētāji pārvietotos pa īpašām takām un apzinātos, ka akmeņi krīt visu laiku. Šis dabīgā lieluma maketa panelis, kas ir līdzīgs iepriekšējam, tiks pārbaudīts pirms tiks izveidots gala dizaina variants un stends tiks uzstādīts.

6.att. Stenda skice

Atstāt aprakstus, kuri netiek atjaunoti, ir sliktāka pieeja kā neizvietot informāciju vispār.

7.att. Bojāta stenda informācija

Ålandu salās nepārblīvējot maketu ar tekstu ir iekļauta tikai pati nepieciešamākā informācija – karte, objektu nosaukumi, dažas objektu fotogrāfijas, kas vizuāli aicina apskatīt teritoriju. Blakus radīta iespēja – katram pašam pakalpojuma sniedzējam, objektam ievietot maināmo, aktuālo informāciju, kas varētu noderēt ceļotājam.

8.att. Stends Ålandu salās, Somija

Vizuāli interesants, atraktīvs (grozāms) un praktisks (no vairākām pusēm lasāms) informatīvā stenda variants, kas veidots tādā pat sešstūru cilindra formā, kāda ir attēlā (kreisā pusē) redzamajam ģeoloģiskam objektam (kristalizējusies lava) – t.s. „Milžu kāpnēm”

9. att. Stends Ziemeļīrijā pie „Milžu kāpnēm”

Stends novietots pie Skotijas vecākās īves (*Taxus baccata*). Tas vienkāršā, bet tajā pat laikā caur cilvēces vēstures laika skalu – ļoti efektīvā veidā atspoguļo īves vecumu: tā uzdīgusi laikā, kad būvētas Ēģiptes piramīdas un sasniegusi vecumu laikā, kurā cilvēce ir devusies kosmosā.

10.att. Stends Skotijā

Baltijas valstu stendu piemēri un pieredze

Latvijā Dabas aizsardzības pārvalde izstrādājusi rokasgrāmatu īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vienotam stilam. To apskatīt un lejuplādēt var Dabas aizsardzības pārvaldes mājas lapā: www.daba.gov.lv. Tā sagatavota ar mērķi veidot vienotu tēlu īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Vienotā stila vadlīnijas ir ieteikums kā veiksmīgāk īstenot īpaši aizsargājamo dabas teritoriju infrastruktūras vai iespaidarbu realizāciju. Tajā ir apkopota informācija arī par dabas teritorijās izvietojamo stendu izmēriem, materiāliem un montāžu, bet ne par informācijas saturu. Vadoties no vadlīnijām stendus dabas teritorijās izgatavo arī Latvijas valsts meži, Rīgas meži, pašvaldības u.c.

Stends „Lielupes palienes pļavas” sagatavots vadoties pēc vienotā stila vadlīnijām. Šeit informācija ievietota divās valodās – angļu, latviešu. Bagātīga informācija, papildinot to gan ar karti, gan fotoattēliem, gan zīmējumiem. Stenda leļpusē pievienotas pastiprinošas piktogrammas, akcentējot uzmanību par kārtību attiecībā uz dzīvniekiem teritorijā.

11. att. Stends Lielupes palienes pļavās, Latvija

Latvijas valsts mežu pēc ĪADT vienotā stila sagatavotajā informācijas stendā „Plieņciema kāpa” – augšējā labā stūrī makets papildināts ar Latvijas shēmu, kurā norādīts teritorijas atrašanās vieta Latvijas mērogā. Savukārt apakšējā labajā stūrī dotas piktogrammas un to paskaidrojumi. Piktogrammām būtu jābūt saprotamām nepaskaidrojot.

12.att. Stends „Plieņciema kāpa”, Latvija

Stendi var palīdzēt ieraudzīt, vai atpazīt dabā (piemēram, - pie horizonta) redzamos objektus (pauguri, pilskalni, apdzīvotas vietas, viensētas u.c.), kā stendā Karulas nacionālajā parkā Igaunijā.

13.att. Stends Karulas NP, Igaunija

Vietējo pazīstamo mākslinieku darbus var apvienot ar aprakstiem (skat.14.un 15.att.). Zīmēti attēli patīk bērniem. Mākslinieks var palīdzēt atrast interesantu veidu, kā parādīt esošās dabas vērtības. Lahemā nacionālajā parkā vienā no stendiem dabas vērtības palielinātas fona fotogrāfijā, to attēlošanā izmantojot lupu.

14. att. Stends Lahema nacionālajā parkā, Igaunija

15.att. Stends dabas liegumā "Stiklu purvi", Latvija

Informācijas stendā Soomā nacionālajā parkā Igaunijā iekļauta informācija divās valodās – igauņu un angļu. Šajā un citos parka stendos fotogrāfijas aizvieto mākslinieka darbs. Jābūt labam kartes lasītājam, lai saprastu, kur minētās dabas takas atrodas. Stendā uzsvars likts uz izglītojošās informācijas iekļaušanu: par nacionālā parka izveidošanas vēsturi, dabas vērtībām, noteiktajiem uzvedības noteikumiem. Informācija izmantojama zināšanu papildināšanai, nav pielietojama ceļošanai teritorijā.

16.att. Stends „Soomaa Rahvuspark”, Igaunija

Karikatūru veidā attēlots, ko drīkst un ko nedrīkst darīt Soomaa nacionālajā parkā – ar sarkanu apvilktā karikatūra – nedrīkst; ar zaļu apvilktā karikatūra drīkst. Karikatūras ir laba alternatīva piktogrammām.

17.att. Karikatūras stendā, Igaunija

Informācijas stendā Žemaitijas nacionālajā parkā uzsvars likts uz karti. Apmeklētājiem vienmēr ir svarīgi saprast, kur viņš atrodas, tādēļ stendā ir ielikta karte ar norādītu atrašanās vietu. Kartē atzīmētas naktsmītnes, apskates u.c. objekti. Šo stendu diemžēl var izlasīt tikai tie, kas prot lietuviešu valodu.

18.att. Stends Žemaitijas nacionālajā parkā, Lietuva

8. Slīteres nacionālā parka jauno stendu izgatavošanas pieredze

Stendu vietu izvēle, mērķis

Latvijas Lauku tūrisma asociācija „Lauku ceļotājs” Slīteres nacionālajā parkā (SNP) 2010. gadā izgatavoja un uzstādīja 5 brīvdabas informācijas stendus projekta „Vides politikas un pārvaldības priekšlikumu izstrāde, demonstrējot tūrisma attīstības ieguvumus vides, sociālajā un ekonomikas jomā Slīteres nacionālajā parkā” (LIFE07 ENV/LV/000981) ietvaros.

To atrašanās vietas tika rūpīgi izraudzītas, izpētot jau esošo stendu vietas, kā arī nosakot, kur jauna informācija ir visnepieciešamākā. Visas stendu vietas saskaņotas ar īpašniekiem, nacionālā parka administrāciju, pašvaldību un diskusijās ar vietējiem iedzīvotājiem, kā rezultātā tika panākta vietējo iedzīvotāju ļoti pozitīvu attieksmi pret jaunajiem stendiem. Stendu informācijas saturs gatavots, ņemot vērā konkrētā stenda atrašanās vietu un šo vadlīniju teorētisko sadaļu.

SNP stendu izveidošanas mērķis – sniegt informāciju par jaunajiem maršrutiem, tūrisma produktiem Slīterē, veidojot jaunu pieeju stendu informācijas izvietojumam, saturam un dizainam Natura2000 teritorijās – apmeklētājam draudzīgu, zinātniskiem terminiem nepārsātinātu, atraktīvu, bet informatīvi bagātu materiālu, kas vēsta par SNP dabas, kultūras un sociālajām vērtībām.

SNP stendu mērķauditorija – zinātkāri ceļotāji, kas dot priekšroku aktīvai ceļošanai, dabas baudīšanai un iepazīšanai.

Stendu informācijas saturs un tā sagatavošanas pieredze

Sagatavojot informāciju brīvdabas stendiem Slīteres nacionālajā parkā vadījāties pēc šādiem punktiem:

- jābūt kvalitatīvai kartogrāfiskai informācijai;
- informācijai jābūt divās valodās, – latviešu (vietējam ceļotājam), angļu (ārvalstu ceļotājam);
- teksts jāpapildina ar uzskatāmām objektu fotogrāfijām;
- jāiekļauj informācija par nacionālo parku, tā dabas vērtībām, par pieejamiem pakalpojumiem, kārtību un finansētājiem.
- Stendā jāiekļauj informācija – ko drīkst darīt nacionālajā parkā, jo pārsvarā piekrastē esošie stendi „pasaka” tikai to, ko nedrīkst un kas ir aizliegts;
- Katrā stendā ir iekļauta unikāla informācija un faktu kombinācija un tās nepārklājas ar citos stendos esošo.

Kopumā stenda konceptā ietilpa karte, objektu fotogrāfijas, teksts – latviešu, angļu valodās, piktogrammas, izcelti virsraksti, finansētāju un teritorijas statusu apliecinājoši logo, uzsverot, ka teritorija ir īpaša vieta no dabas daudzveidības viedokļa.

Stendu pamatinformāciju sagatavoja Lauku ceļotāja speciālisti, piesaistot pie specifiskas informācijas sagatavošanas par putniem un augiem Slīteres nacionālā parka administrācijas speciālistus. Stendu informācija tika saskaņota, labota arī pēc vietējo iedzīvotāju ieteikumiem.

Stendu informācijas satura sagatavošanas soļi:

- 1) konceptuāla – idejiska vienošanās par stendu atrašanās vietām un to saturu;

- 2) katra stenda informācijas rūpīga satura izstrāde, kā arī nosprausts mērķis, ko ar katru stendu vēlamies pateikt apmeklētājiem. Konkrēti:
 - a. Stends Kolkasraga takā – putnu vērošanas vieta;
 - b. Stends Kolkā – informācija par Kolku, kājāmgājēju maršruts „Kolkasraga aplis”;
 - c. Stends Košragā – informācija par Košragu, publiskās izejas uz jūru, velomaršruts „Pa lībiešu ciemiem”;
 - d. Stends Mazirbē – informācija par padomju laiku režīmu slēgtajā piekrastes teritorijā un botāniskā informācija - par augiem kāpās;
 - e. Stends pie Mazirbes baznīcas – Mazirbes mācītājmuižas apkārtnē - kultūrvēsture, kājāmgājēju maršruts „Iepazīsti Mazirbi”.
- 3) Teksta un kartogrāfiskā materiāla sagatavošana, fotogrāfiju atlase;
- 4) Pieejamo pakalpojumu uzskaitē (naktsmītnes, veikali, ēdināšana, TIC, inventāra nomas u.c.) un atlikšana kartē;
- 5) Informācijas rediģēšana, tulkošana;
- 6) Informācijas maketēšana;
- 7) Maketa rediģēšana.
- 8) Maketa pēdējās versijas saskaņošana ar Slīteres nacionālā parka administrāciju.

SNP gadījumā, gatavojot informāciju stendiem, svarīgi bija izveidot kvalitatīvu kartogrāfisko materiālu, kurā attēloti maršruti un objekti, tajā pašā laikā to nepārsātinot ar pārāk daudz informācijas. Kartē atzīmēta vieta, kurā atrodas stends. Blakus kartei stendā tika sagatavoti kodolīgi objektu apraksti – viens/ divi teikumi par raksturīgāko objektā. Kartē atzīmētie apskates objektu numuri atbilst objekta aprakstu numuriem. Kopējā stenda informācija tika papildināta ar konkrētā maršruta īsu raksturojumu, foto, naktsmītnēm un neatliekamās palīdzības informācijas tālruni. Stendā svarīgi bija iekļaut to informāciju, kas ir aktuāla ceļotājam tieši ceļošanas mirklī.

Par Slīteres nacionālo parku

Par SNP izveidojām jaunu aprakstu, kas uzrunātu apmeklētājus vienkāršā valodā, tomēr vēstot svarīgāko par teritorijas unikalitāti un aizsardzības mērķiem, kuru tie apmeklē. Šo informāciju atkārtojām katrā stendā:

„Slīteres nacionālo parku pamatoti dēvē par Baltijas jūras iepriekšējo attīstības stadiju „brīvdabas muzeju”, kur vienkopus apskatāmi Šlīteres Zilie kalni – Baltijas ledus ezera senkrasts (veidojās pirms 10 000 gadu), Stiebru kalni – Ancilus ezera senkrasts (pirms 8–9 tūkstošiem gadu), bet Eiropā pēc platības lielākā – kangaru (kāpu vaļņi) un vigu (mitras starpkāpu ieplakas) ainava ir Litorīnas jūras laika veidojums (pirms 4–7 tūkstošiem gadu). Maigais Ziemeļkurzemes klimats un ainavas daudzveidība ir iemesls arī lielajai augu sugu daudzveidībai (ap 860 sugu). Pār Kolkasragu putnu migrāciju laikā stundā pārlaižas desmitiem tūkstošu putnu. Piekrastē ir saglabājušies lībiešu zvejniekciemi un šīs tautas kultūras mantojums.”

Virš šī teksta katrā stendā ievietojām Slīteres nacionālā parka karti mērogā 1:100 000, tajā atzīmējot vienu no projekta ietvaros izveidotajiem maršrutiem, kas izvēlēts, ņemot vērā stenda izvietošanu dabā, t.i.: Mazirbē pie baznīcas - „Iepazīsti Mazirbi”, Košragā - „Pa lībiešu

ciemiem”, Kolkā - „Kolkasraga aplis”, Mazirbē jūras krastā - „Gar jūras krastu” vai punktveida objektu: putnu vērošanas vietas *putnu stendā Kolkasraga priežu takā (skat. 19.att.)*.

19.att. Slīteres nacionālā parka karte Putnu stendā

Naktsmītnes / Accomodations

Sīkrags

Jaunklāvi +371 29469614

Lapmežciems

Jaunlīdumi + 371 29467556

Mazirbe

Upeskalni + 371 29259510,
Mazirbes Kalēji + 371 28829474, 29213412
Dzintariņi + 371 26173009

Košrags

Jauntīlmači + 371 29412974
Pītagi + 371 29372728

Saunags

Krūmiņi + 371 29452512

Vaide

Purvziedi + 371 63200179, 29395624

Kolka

Ūši + 371 63276507, 29475692
Zītari + 371 63220450; 29464163

Tāpat naktsmītnes, veikalus, ēdināšanas vietas atzīmējām kartē. Naktsmītnu informāciju ievietojām ar kontaktiem un ciema nosaukumu, kur tā atrodas. Norādījām arī Interneta adreses tūrisma informācijai, kā arī pievienojām Kolkasraga, Dundagas TIC, Lauku ceļotāja telefona numurus (skat. 20.att).

Informācija / For more information:

www.kolkasrags.lv +371 29149105
www.ziemeļkurzeme.lv +371 63232293, 29444395
www.ceļotajs.lv +371 67617600
Neatliekamās palīdzības dienests/Emergency services:112

20.att. Naktsmītnu un tūrisma informācijas kontaktinformācija SNP stendā

Tā kā SNP atrodas unikālā vietā Pasaules mērogā – Lībiešu krastā būtiski stendos bija iekļaut lībiskos akcentus, tādēļ augšējā rindā reizē ar stenda nosaukumu ievietots lībiešu karogs arī atsevišķu objektu nosaukumi tulkoti lībiešu valodā, kā arī kartē ciemu nosaukumi tulkoti lībiešu valodā. Lībiešu valodas integrēšana stendā bija nozīmīga vietējām lībiešu kopienām un tas ir viens no ilgtspējīgas pieejas aspektiem.

Pielietotie simboli jeb piktogrammas

Piktogrammas stendos lietojām, lai informētu apmeklētājus par kārtību un publiskajām aktivitātēm nacionālajā parkā. Izmantojām īpaši aizsargājamo teritoriju vienotā stilā piedāvātās piktogrammas (skat. www.daba.gov.lv). Lai arī nacionālos parkos pastāv ierobežojumi, tomēr apmeklētājus centāmieš informēt, iekļaujot piktogrammu slejā vairāk pozitīvas (atļautās darbības) nekā negatīvas (aizliegtās darbības) nozīmes piktogrammas. Slīteres nacionālā parka stendos iekļautās piktogrammas var apskatīt 21.att. Piktogrammas aizņem mazāk vietas un tām nav nepieciešams tulkojums, tās ir saprotamas no attēla, kā arī tās ir vizuāli pievilcīgākas. Piktogrammu vietā var lietot karikatūras, bet jāņem vērā, kā tās zīmējot jāemēģina precīzi atainot darbību, kas ne vienmēr var izdoties.

	gājēju taka		skatu tornis
	veloceliņš (šeit mēs interpretējam – velomaršruts)		autoceļš
	atkritumus mest šeit		aizliegts celt teltis
	laivas		aizliegts kurināt ugunsķūrus
	makšķerēšanas vieta		neplūkt augus

21.att. Slīteres nacionālā parka stendos iekļautās piktogrammas un to nozīme

Augšējā slejā ievietojām īpaši aizsargājamās teritorija logo – ozollapu, ko nu jau Latvijas ceļotāji atpazīst, kā īpaši aizsargājamu dabas teritoriju, bet ārvalstu ceļotāji nē, tādēļ tika tulkots apzīmējums

22. att. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas logo stendā

Otrā pusē novietojām Natura2000 logo, kas arī nozīmē, ka ir īpaša teritorija no dabas viedokļa, bet Eiropas mērogā.

23.att. Natura2000 teritorijas logo

Stenda apakšējā slejā novietojām finansētājus, projekta informāciju un sadarbības partnerus

24.att. SNP stenda apakšējā sleja

Mazirbes stends pie baznīcas

25.att. Stends pie Mazirbes baznīcas dabā

Mazirbes stendā (skat. 25.att. un 1.pielikums) ievietotas divas kartes: SNP kopējā karte M 1: 100 000 un Mazirbes apkaime M 1:20 000, pēc kuras detalizācijas pakāpes ir iespējams veikt maršrutu. Kartē norādīta atrašanās vieta. Kartē un tekstā/foto pievienoti objektu numuri, tie savstarpēji sakrīt. Šeit ievietots aicinājums doties kājāmgājēju maršrutā „Iepazīsti Mazirbi”, vairāk aprakstot un izceļot Mazirbes baznīcas apkārtnē esošos objektus.

Košraga stends

Košragā vietējie iedzīvotāji tikšanās reizēs norādīja uz problēmu, ka apmeklētāji nespēj atrast ceļu no Košraga centra uz jūru, kas atrodas 800 m attālumā. Līdz ar to viens no uzdevumiem bija iekļaut informāciju kartē tā, lai ceļotāji varētu atrast jūru, allaž neprasot ceļu vietējiem iedzīvotājiem.

26.att. Košraga stends dabā

Šeit saskārāmies ar problēmu, ka Košraga ciems līdz šim nav bijis uzzīmēts detaļa mēroga kartē, tādēļ sagatavojot stendu izvēlējāmies aerofoto pamatni, uz kuras atzīmējām galvenos objektus pēc kā cilvēki varētu noorientēties dabā – mājas un ceļus (skat.26. att. un 2. pielikumu).

Košrags ir kultūras piemineklis – tā teritoriju ar izgaisinātu fonu atlikām kartē. Aerofoto kartes izmantošanu saskaņojām ar Dabas aizsardzības pārvaldi, kam savukārt ir līgums ar Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūru, kas ir aerofoto sagatavotāja.

Tā kā Košragam un stenda atrašanās vietai garām iet velomaršruts – to atzīmējām kartē un aprakstījām stendā, izceļot ievērojamākos apskates objektus maršrutā, īpaši Košraga apkārtnē.

Jūras krasta stends Mazirbē

Slīterē, izņemot Kolkasragu, nav izvietota informācija par bijušo slēgto režīmu padomju laikā piekrastē, kas ir ietekmēja parka un piekrastes attīstību, tādēļ būtiski bija šādu informāciju sagatavot un izvietot.

Jūras krasta stends bija ideāla vieta, kur savienot informāciju gan par piekrastes dabas vērtībām, gan par slēgto padomju režīmu (skat. 27. att. un 3.pielikumu).

27. att. Jūras krasta stends dabā

Sagatavojot informāciju minētajā stendā, bija jāapvieno trīs mērķi: jāpastāsta apmeklētājiem par bij. slēgto režīmu padomju laikā, par botānikas vērtībām kāpu zonā, kā arī jāaicina ceļotāji doties garākā pārgājienā gar jūras krastu (doti attālumi km gar jūras krastu gar ciemiem).

Īsu informāciju sniedzām arī par Irbes jūras šaurumu, kā demonstrācijai izmantojām karto-shēmu, lai parādītu Kolkasraga un SNP piekrastes stratēģisko novietojumu.

Slēgtā teritorija atstāja iespaidu gan uz vietējiem iedzīvotājiem, gan uz to kultūru, paražām – tāpēc, mūsdiā, šis laiks ir daļa no SNP vēstures gan cilvēkos, gan kultūrā, gan dabā.

Kolkas stends

Novietot stendu Kolkas centrā (skat. 28. att. un 4. pielikumu) bija svarīgi, jo pirms tam šeit neatradās neviens stends un šī ir pirmā un lielākā (arī populārākā) apdzīvotā vieta Slīterē, ko ceļotājs sasniedz, braucot no Rīgas gar Rīgas jūras līča piekrasti. Pārsvārā ceļotāji Kolku, arī Kolkasragu neasociē ar Slīteres nacionālo parku, tāpēc īpaši svarīgi šajā stendā bija sniegt informāciju par SNP.

Tā kā Kolka ir lielākais no apdzīvotajiem ciemiem, ļoti noderīga ir arī Kolkas ciema detālāka mēroga karte (1: 20 000), kas ļāva atlikt kartē arī svarīgākos objektus ciemā un kājāmgājēju maršrutu. Lai aicinātu iepazīt dabu un tās vērtības apkārtnē (ne tikai populāro objektu – Kolkasrags) – izveidojām maršrutu kājāmgājējiem „Kolkasraga aplis”, kas savieno maršrutu ar vienu no SNP skaistākajām dabas takām Kolkasraga priežu taku.

28. att. Kolkas stends dabā

Putnu stends Kolkasraga takā

Stends Kolkasraga (skat. 29.att. un 5. pielikumu) takā tika veltīts putnu vērošanai, jo Slīteres nacionālo parku unikālās atrašanās dēļ šķērso Baltijas – Baltās jūras putnu migrācijas ceļš. Projekta ietvaros izveidojām jaunu tūrisma produktu Slīterē – putnu vērošanu „Putni Slīterē”?, kas saprotama plašai apmeklētāju daļai (ne tikai profesionāliem ornitologiem).

29.att. Putnu stends dabā

Stendā tika iekļauti to putnu sugu īpatņi, ar foto un īsu aprakstu, ko var redzēt un sastapt, ejot dabā. Šeit netika ietvertas sugas, kas ir retas un aizsargājamas un kaut kādā veidā varētu tikt no apmeklētājiem negatīvi ietekmētas. Informācijai pievienojām arī gidu kontaktus

– SNP ornitologus. Ar mazu simbolu () ievietojām lielajā SNP kartē visas ieteicamās vietas putnu vērošanai. Tāpat izveidojām simbolisko kalendāru, norādot, kad kādu putnu sugu var novērot (skat. 30.att.).

Putni gada laikā / Birds during the year

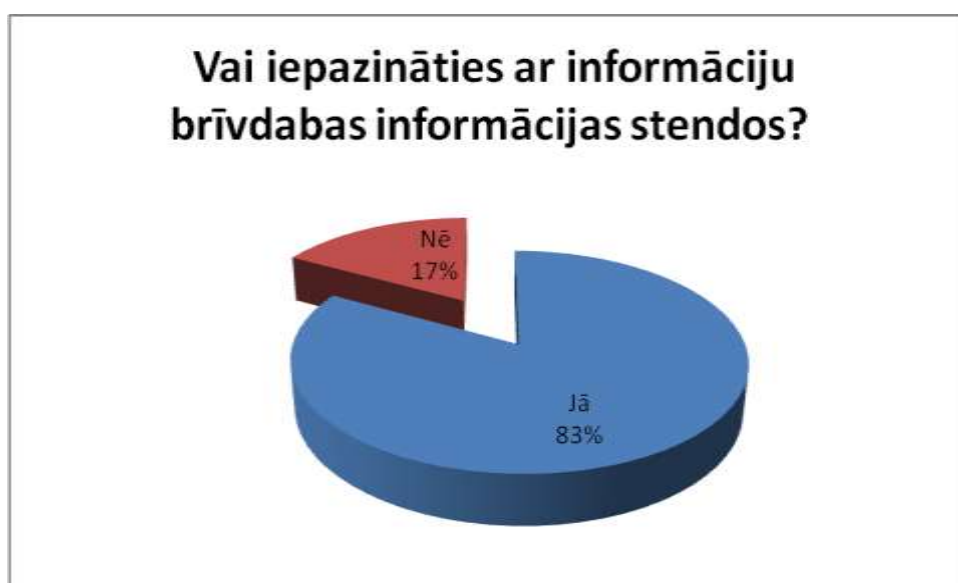
Vērojamā suga Species	Vērošanas vieta Place to spot	Laiks / Time											
		Mēneši / Month											
		Jan	Feb	Mar	Apr	Mai	Jūn	Jūl	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Mednis Capercaillie	Priežu mežs, ceļmalā Pine forest, roadside	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Sāmsolas pīle Shelduck	Jūras mala Seaside				---	---	---	---	---	---	---	---	---
Zilju gārnis Gray Heron	Jūras mala Seaside			---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Baltā cietava WhitePied Wagtail	Jūras mala un zvejniekciemi Seaside and fishing villages				---	---	---	---	---	---	---	---	---
Upes tārtiņš Little Ringed Plover	Jūras mala Seaside				---	---	---	---	---	---	---	---	---
Jūras krauklis Cormorant	Jūras akvatorijā un jūras malā Sea, seaside			---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Jūras ērglis White-Tailed Eagle	Vecaur teritorijā Eriebe territory	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Sudrabkaļa Herring Gull	Jūras mala Seaside	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Melnā dzirna Black Woodpecker	Priežu meži Pine forests	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

 suga novērojama regulāri / bird can be seen regularly
  suga novērojama neregulāri / bird is not seen regularly

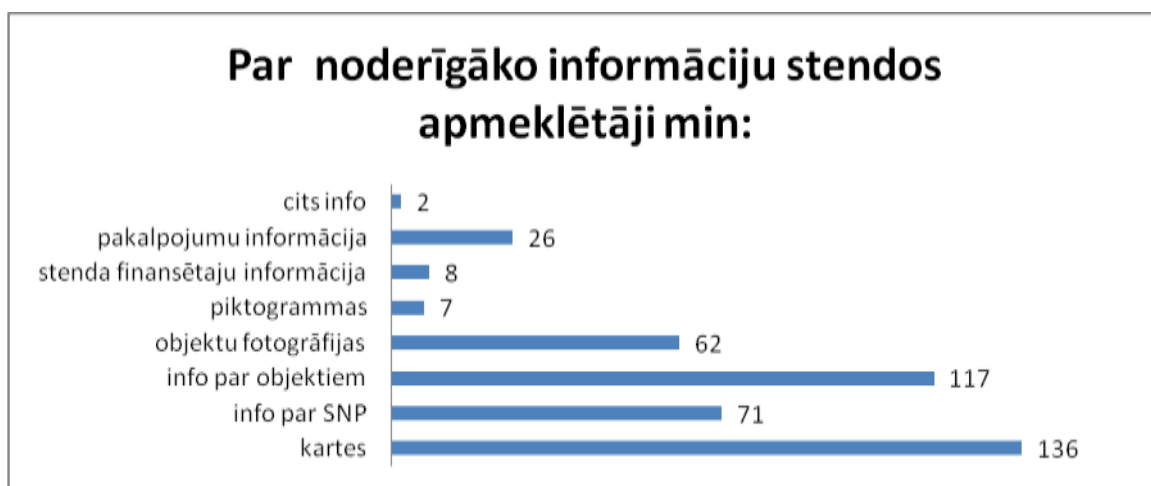
30.att. Putnu vērošanas kalendārs gada griezumā

Apmeklētāju atsauksmes par jaunajiem stendiem

Pirmos novērtējumus par uzstādītajiem stendiem lūdzām ceļotājus izteikt publiskajā diskusijā – Slīteres ceļotāju dienā. To kopā izteica 176 respondenti. Aptaujā 83% no aptaujātajiem atbildēja, ka apstājušies un iepazīnušies ar informāciju brīvdabas stendos (29.att). Tajos par svarīgāko informāciju ceļotāji minējuši kartes un aprakstus par objektiem, interese ir par kopējo Slīteres nacionālā parka aprakstu un fotogrāfijām, mazāka interese par pakalpojumiem (skat. 30.att.).

31.att. Respondentu procentuālais atbilžu sadalījums uz jautājumu

32.att. Noderīgākā informācija stendos (norādīts atzīmju skaits anketās)

Slīteres nacionālā parka informācijas stendu izgatavošanas un uzstādīšanas pieredze

Stendu konstrukcijas izgatavotas balstoties uz īpaši aizsargājamo teritoriju vienoto stilu (skat. 6. pielikumu). Izvēlējamies sagatavot viopusējus, trīsdaļīga izmēra standus. Informācijas planšete gan nav dalīta trīs daļās, tā izmantota kā viena (skat. 33. att.). Šāds risinājums ļāva neatkārtot augšējā un apakšējā slejā ievietoto informāciju.

33.att. Slīteres nacionālā parka stendi: Pa kreisi: Lauku ceļotāja uzstādītais stends projekta ietvaros – vienas planšetes izvietojums. Pa labi: Slīteres nacionālā parka uzstādītais stends pirms projekta - trīs planšetu izvietojums.

Stendi novietoti vertikāli (skat. 25.-29.att.), cik iespējams neaizsedzot skatus vai objektus.

Informāciju drukāta uz līmplēves (MACTAC 529), kas piemērota Latvijas klimatiskajiem āra apstākļiem. Šis nosacījums ietver to, ka krāsas neizbalo saulē, jo krāsa reaģē ar plēvi. Līmplēve līdzīgi kā fotopapīri ir dažādi un foto printeri ir dažādi un speciālistiem ir jāzina, kas ar ko sader un kāds būs rezultāts. To markas mainās atkarībā no ražotāja. Līmplēvi līmē uz finiera, lamināta, kas speciāli paredzēts reklāmas banneru, stendu veidošanai tos aplīmējot ar plēvi.